

UDK 929:614.2 Мићовић М. ; 614.2(497.11)"1953/2013"

ISSN 035-2899, 38(2013) br.3 p.142-147

ДР МИЋО МИЋОВИЋ, ПРВИ УПРАВНИК ХИГИЈЕНСКОГ ЗАВОДА У ЗАЈЕЧАРУ

DR MIĆO MIĆOVIĆ, THE FIRST MANAGER OF THE HYGIENE INSTITUTE IN ZAJEČAR

Поводом јубилеја: 60 година од оснивања и почетка рада Хигијенског завода у Зајечару и 110 година од рођења његовог првог управника.

On the occasion of the 60th anniversary since the establishment and working of the Hygiene Institute in Zaječar and 110 years since the birth of its first manager

Петар Пауновић

Сажетак: Подстакнут иницијативом Секције за историју медицине СЛД у Београду да се историчари здравља баве истраживањима живота и рада „великих доктора у малим местима“ написан је овај рад о др Мићи Мићовићу, првом управнику Хигијенског завода у Зајечару.

Када су 1953. године, Санитарно-епидемиолошке станице у Југославији постајале хигијенски заводи, у циљу јачања и професионализације превентивне медицине на подручју Тимочке крајине, од Санитарно-епидемиолошке станице у Зајечару, настаје – Хигијенски завод.

Образован у школи „Др Андрија Штампар“ у Загребу пре II светског рата, са искуством управника дотадашње Санитарно-епидемиолошке станице, дугогодишњом праксом лекара-превентивца и специјализовним знањем превентивне медицине (микробиологија и хигијена), др Мићо Мићовић постаје први управник Хигијенског завода у Зајечару. Када су се 1961. хигијенски заводи у Југославији трансформисали у Заводе за заштиту здравља, др Мићо Мићовић је наставио своју каријеру руководиоца као први директор поменутог Завода, највише због стручности из области превентивне медицине и добрих резултата у раду на челу Хигијенског завода. На тој функцији, радећи истовремено као бактериолог, остаје до 31. јануара 1964. године, када је пензионисан.

У време када је од Санитарно-епидемиолошке станице у Зајечару настао Хигијенски завод, а др Мићо Мићовић постао његов први управник, постојали су сложени здравствени проблеми који су угрожавали народно здравље. Ратом разорена привреда и инфраструктура, оштећене и осиромашене здравствене установе, мали број лекара и осталог медицинског особља, избеглице, вашљивост, туберкулоза и ендемски луес, епидемије цревних зараза на подручју где није било хигијенски решено снабдевање водом за пиће и диспозиција отпадних материја и где је постојала неразвијена здравствена свест народа, били су велики изазов за др Мићу Мићовића, првог управника Хигијенског завода у Зајечару. Али, и велика прилика да се још једном на делу покаже као лекар превентивне медицине и хуманиста.

Институције и установе у свом развоју пролазе кроз различите периоде. Оно шта су, шта раде, а посебно колико значе народу, у овом случају за народно здравље, детерминисано је многим чиниоцима. Овим радом, настојало се да покаже од коликог је значаја улога појединца у њиховом развоју и остварењу предодређене мисије. Постављањем др Миће Мићовића за управника Хигијенског завода у Зајечару 1. јануара 1943. године, остварен је континуитет у развоју и раду превентивне на подручју Тимочке крајине, још од оснивања Самосталне бактериолошке станице у Зајечару 1922. и Дома народног здравља 1930. године.

Предан свом послу, бавећи се истовремено бактериологијом, хигијеном и епидемиологијом, здравствени просветитељ, ентузијаста и професионалац *par excellence*, др Мићо Мићовић је показао пут развоја савремене, професионализоване, превентивне медицине на подручју Тимочке крајине и постао узор многим лекарима његовим настављачима у Заводу и на подручју рада Завода.

Кључне речи: Др Мићо Мићовић, превентивна медицина, Хигијенски завод у Зајечару, Тимочка крајина

Summary: This paper about dr Mića Mićović, the first manager of the Hygiene Institute in Zaječar, was inspired by the initiative of the Section for the History of Medicine, Serbian Medical Society, Belgrade, to have the historians of health care do research in the lives and work of “great physicians in small communities”,

Adresa autora: Petar Paunović, 19 314 Rajac, Srbija;

Rad primljen: 29. 7. 2013. Rad prihvaćen: 30. 8. 2013. Elektronska verzija objavljena: 30.12.2013.

www.tmg.org.rs

When in 1953, sanitary and epidemiologic stations in Yugoslavia were being turned into hygiene institutes, the Sanitary and Epidemiologic Station in Zaječar became a Hygiene Institute with the aim of strengthening and professionalisation of primary medicine in the Timok region.

Educated in at Dr Andrija Štampar School, Zagreb before the Second World War, with the experience of a manager of the former Sanitary and Epidemiological Station, with huge practical experience of a physician concerned with preventive medicine and with specialised knowledge of preventive medicine (microbiology and hygiene), dr Mičo Mićović became the first manager of the Hygiene Institute in Zaječar. When in 1961 Hygiene Institutes in Yugoslavia were transformed into Institutes for Health Protection, dr Mičo Mićović continued his career on a managing position as the first manager on the afore mentioned institute, mostly owing to his qualifications in the field of preventive medicine and great results as the head of the Hygiene Institute. He kept that position and went on working as a bacteriologist until 31st January 1964, when he retired.

At the time when the Sanitary and Epidemiological Station in Zaječar became a Hygiene Institute and dr Mičo Mićović its first manager, there were complex health problems that endangered people's health. War-ravaged economy and infrastructure, damaged and impoverished health care facilities, a small number of doctors and other medical personnel, refugees, lice, tuberculosis and endemic syphilis, epidemic intestinal infections in the areas where the problems of hygienic drinking water supply and disposal of waste materials were not solved and where there was underdeveloped health consciousness of the local people – all these were a great challenge for dr Mico Mićović as the first manager of the Hygiene Institute in Zaječar, but also a great opportunity to prove himself in practice as a preventive medicine physician and humanist once again.

Institutions and institutes pass through different periods in their development. What they are, what they do and especially what they mean to people in the light of public health, is determined by many factors. This paper is an attempt to show the importance of the role of an individual in the development and achievement of predetermined missions. By appointing dr Mico Mićović a manager of the Hygiene Institute in Zaječar on 1st January 1943, a continuity in the development and prevention work in the area of Timok region had been provided ever since the establishment of the Independent Bacterial Stations in Zaječar in 1922 and the Centre of Public Health in 1930.

Devoted to his work, while at the same time doing bacteriology, hygiene and epidemiology, this health enlightener, an enthusiast and a professional par excellence, dr Mico Mićović showed the way of the development of modern professionalised preventive medicine in the area of Timok region and became a role model to many doctors - his successors at the Institute and in the operational area of the Institute.

Key words: dr Mičo Mićović, preventive medicine, Hygiene Institute in Zaječar, the Timok region

I

Ово је прича о др Мићи Мићовићу, првом управнику Хигијенског завода и првом директору Завода за здравствену заштиту у Зајечару, у време снажних иницијатива државе за развој превентивне медицине. Хигијенски завод у Зајечару није први формиран у Југославији, али је започео да ради на подручју које је, још од оснивања првих карантина у Србији ослобођеној од Турака 1833, било познато по развијеној превентивној медицини и традицијама у тој области. Др Мићо Мићовић један од значајних лекара Тимочке крајине који је такве традиције обогатио новим садржајима.

Када је реч о његовом животу, рођен је у Барама, малом планинском селу у андријевском Срезу, у Црној Гори, од мајке Ружице и оца Милоње – мајора. Живео је у бројној породици са четворицом браће и четири сестре. Жеља оца била је да се мушка деца школују, па су ускоро браћа кренула на школе и завршили их. Најстарији, Вук, постао је ректор Београдског универзитета, Саво – познати

адвокат у Београду, а Лука је отишао у Америку, пред Први светски рат, и тамо радио као банкарски чиновник. Животни пут Миће Мићовића био је другачији.

По завршетку основне школе у свом родном месту, др Мићовић је 1915. уписао гимназију у Беранама, али су га рат са Аустроугарском и окупација омели да заврши II разред због чега је прекинуо је школовање до краја окупације која је трајала све до 1918. године. Школовање је наставио у Подгорици у веома тешким условима за живот. Због тога, као и штрајка ученика VII разреда, вратио се у Беране где наставља школовање и полаже велику матуру 1922. године. За време школовања, ђаци са села тешко су живели. Није било интерната, станови су били мали и влажни, сами су спремали јело, сами су прали веш и сами, свакодневно, радили све друге потребне радње и послове.

Након завршене гимназије 1922. године, Мићо Мићовић је уписао Медицински факултет у Београду, управо у време његовог формирања.

Било је тешко тада студирати медицину јер су новоформирани институти тек започињали са радом. Уџбеника није било као ни студентских домова. Само студенти Београђани могли су да се посвете студијама не мислећи на све остало. Студенти богатијих родитеља студирали су у иностранству, а они сиромашнији у земљи, чак и када су били даровитији. Ни стипендије није било лако добити. Њих су добијали протекционаши и радикали којима Мићо Мићовић није припадао.

Пошто му родитељи нису могли дати довољно пара за живот у Београду, он је морао сам да зарађује. Зато се прихватио посла асистента-дневничара на Патолошком институту где је држао часове из патологије студентима.

Али, упркос свему, био је међу најбољим студентима медицине. Две године проведене на Институту за патологију, двоструко се исплатило. То му је помогло да у почетку студија дође на идеју да се посвети стручном усавршавању и бављењу теоретским студијама медицине. Његов стручни рад „Фактори морфогенезе секундарних сексуалних карактеристика“ награђен је од Краља Александра 27. јануара 1926. године. Поводом тога, био је позван као гост на доручак на двору 27. јануара и на свечану забаву у Старом двору 9. јануара 1927. године.

II

Медицински факултет у Београду др Мићовић је завршио фебруара 1928. године, а исте године је одслужио војску. Лекарски стаж је обавио као лекар-стажер Опште државне болнице Хигијенског завода у Београду 1929. године. Без добрих веза и протекције није му се остварила жеља да се бави теоретским студијама медицине у некој великој болници или институту: 21. октобра 1929. године био је распоређен као санитарни референт преспанског среза у Македонији, где остаје до априла 1931. године када постаје срески лекар у Кривој Паланци. То је био и почетак његовог рада у превентиви. У то време срески лекари су имали значајну улогу у заштити јавног здравља. Они су се бавили проучавањем здравствене културе становништва, испитивањем кретања цревних заразних болести, ендемског сифилиса, туберкулозе и маларије, затим начина живота: какву воду народ пије, како се храни, где станује и отклањања измета и успостављањем статистичког праћења и извештавања о јавноздравственим појавама. Да би у томе био

успешнији, др Мићовићу је била потребна додатна едукација. Зато је 1932. године отишао у Загреб у школу „Др Андрија Штампар“ где завршава шестомесечни курс из хигијене.

Боравак у Кривој Паланци, у којој остаје до 1939. године, био је од великог значаја за живот Миће Мићовића. Ту се оженио Маријом, рођеном Владимировић, учитељицом из Криве Паланке. Са њом је имао сина Предрага, потоњег професора Медицинског факултета у Београду, оснивача Института за социјалну медицину и доживотног експерта Светске здравствене организације. Занимљиво је поменути да је др Мићо Мићовић, вредан и предузимљив, за време боравка у Кривој Паланци завршио курс из зубарства. Да би се тим „занатом“ бавио, отворио је зубарску ординацију помажући тако људима у Кривој Паланци где није било зубара.

Сем тога, учествовао је у многим противепидемијским акцијама. За ангажовање у борби против пегавог тифуса, одликован је Орденом Светог Саве III реда. Пошто је болница у Куманову била далеко, обављао је у месту где је радио интервенције из мале хирургије и породилства. Због свега тога уживао је симпатије народа и углед народног лекара.

III

По потреби службе др Мићо Мићовић премештен је 1939. у Хигијенски завод у Скопљу. Чинило се да се најзад испунила његова жеља да ради у некој значајној установи где би могао да се бави и теоретским аспектима медицине. Све што је до тада радило деловало му је као посао за „обичног лекара“. Али, само неколико месеци касније, пошто није хтео да постане члан Радикалске странке, добио је премештај у Дом народног здравља у Приштини. Одбио ја тамо да иде. Жалио се Министарству здравља и жалба му је уважена, те је остао је у Хигијенском заводу у Скопљу, чврсто се држећи принципа да „стручњаци најбоље користе народу ако се посвете својој струци“.

У Хигијенском заводу у Скопљу највише се бавио бактериологијом. Упознао је добро дијагностику кала-азара, маларије, сифилиса и туберкулозе, и других водећих заразних и паразитарних болести што га је определило да постане специјалиста бактериологије. Радећи у том заводу, завршио је курс из микорбиологије 1940. године. Звање лекара специјалисте бактериологије др Мићовић

добило је много касније, 29. децембра 1948. године.

После уласка Немаца у Југославију и доласка Бугара у Скопље, др Мићо Мићовић, изложен малтретирању и прогону, напушта Скопље 1941. године и као избеглица креће у Србију са женом и децом „без игде ичега“. У Србији је распоређен у Дом народног здравља у Јагодини, где као вд. управника остаје до 1942. година, а потом прелази у Зајечар.

IV

У Зајечару др Мићо Мићовић ради као лекар у Дому народног здравља све до краја рата. У августу 1944. године био је осумњичен од ондашње власти да је предао партизанима аутомобил Дома народног здравља, због чега је био ухапшен. Саслушавали су га, претресали му стан, а припадници војске ДМ спровели су га у Бољевац, а затим у Звездан. Ослободили су га партизани 5. септембра, приликом ослобађања тих крајева.

Рат још није био готов. ЈА били су потребни лекари. На списку лекара из Зајечара, који морају у борбу, нашло се и име др Миће Мићовића. Иако слабог здравља, морао је на извршавање нових обавеза.

Кратко време после рата, од октобра 1944. до новембра 1945. године, био је лекар команде места Главног штаба Србије у Зајечару, Крагујевцу и Београду. После тога враћа се у Зајечар на своје место лекара Дома народног здравља. У једном документу из 1945. године помиње се др Мићо Мићовић као управник Дома народног здравља у Зајечару. Једно време, током 1946. године, ради као железнички лекар у Зајечару. У Дому народног здравља у Зајечару ради до јула 1947. године када престаје да постоји Дома народног здравља, а на његово место формиран се Санитарно-епидемиолошка станица. С обзиром на своја знања и искуства из превентивне медицине, др Мићовић постаје управник Санитарно-епидемиолошке станице (СЕС). Истовремено је радио и као окружни санитарни инспектор.

Сви ти разноврсни послови и задужења повећавали су знања искуства, и брусили његову способност и вештину борца за народно здравље. Због тога је био најспремнији, у стручном погледу, да преузму функцију првог управника Хигијенског завода у Зајечару после његовог формирања 1. јануара 1953. године. Када је Хигијенски завод променио име и постао Завод за здравствену заштиту, др Мићо Мићовић је био његов први директор. На тој

функцији остао је до 1. октобра 1963. године. Једно време, до одласку у пензију 31. јануара 1964. године, био је постављен за начелника Одељења за микробиологију и епидемиологију поменутог Завода. Пошто је био слабог здравља, одлази у Београд ради лечења. Умро је 30. маја 1966. године у Београду где је и сахрањен.

V

Др Мићо Мићовић је током своје лекарске каријере, поред рада у микробиолошкој лабораторији, обављао многе послове у превентивној медицини. Међу активностима од значаја за народно здравље, у периоду 50-их и 60-их година XX века, посебно бих побројао:

- ерадикацију ендемског сифилиса, у чему је Хигијенски завод активно учествовао са својим екипама предвођених др Мићом Мићовићем;
- превентивно-медицинске активности откривања и лечења оболелих од сифилиса, чиме је обухваћено око 200 000 људи. Била је то прва масовна употреба пеницилина у лечењу сифилиса;
- борбу против заразних и паразитарних болести, посебно организацију спровођења систематских вакцинација против великих богиња, дечје парализе, Ди-Те-Пера и сл;
- предузимање противепидемијским мера у бројним епидемијама цревних заразних болести, заразне жутице и др;
- коришћење дезинфекције, дезинсекције и дератизације;
- унапређење хигијене средине изградњом водовода и асанацијама бунара, извора и чесама;
- здравствено васпитање народа путем предавања, чланака у новинама и поукама на локалним радио станицама – др Мићовић је сматрао да је здравствено васпитање главни предуслов унапређења народног здравља;
- организовање и учествовање у едукацији здравствених радника на курсевима и семинарима и рад као наставник Средње медицинске школе у Зајечару.

У условима у којима је живео и радио, др Мићо Мићовић обављао је активности из све три превентивно-медицинске области: бактериологије, епидемиологије и хигијене. Као руководилац Завода, имао је обавезе да обавља и социјално-медицинске активности у смислу организације здравствене службе на подручју Тимочке крајине. Није се либио да ради и као лекар који лечи ако би то затражало.

Др Мићо Мићовић је био добар стручњак, вредан, радан, педантан, одговоран,

поштен и због свега тога поштован од стране здравствених радника и народа. Био је активан члан Српског лекарског друштва. Говорио је течно немачки, а служио се и француским језиком. Поштовао је човека у свакоме. Волео је да се шали. Они који су га знали – памте га по добром. Увек се декларисао као Србин и био је поносан због тога. Прожео је све активности

Завода на чијем је челу био личним примером и – ентузијазмом.

ИЗВОРИ

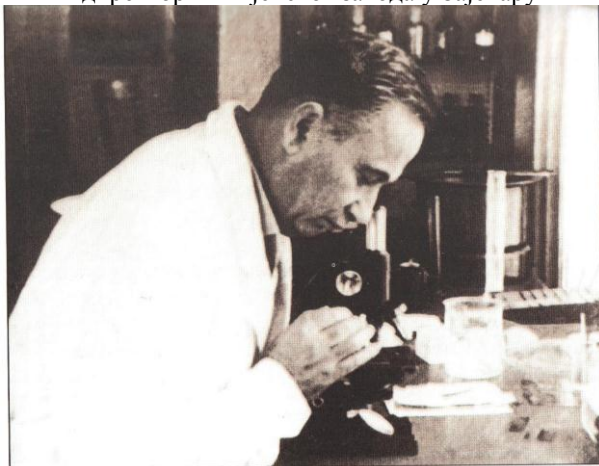
1. Ист. архив у Зајечару. Архива завода, 1/141/1, 6.П 1964.
2. Fascikla sa ličnim dokumentima dr Miće Mićovića, iz prodične zbirke dokumenata.

Слика 1. Др Мићо Мићовић на терену

Др Мићо Мићовић, директор Хигијенског завода у Зајечару, свечано цушиша у рад водовод у Српској Тоули 1961. године

Слика 2. Др Мићо Мићовић, бактериолог, први директор Хигијенског завода у Зајечару

Слика 3. Др Мићо Мићовић са својом породицом

Слика 4. Др Мићо Мићовић са радницама Хигијенског завода у Зајечару

